

VÍCE NEŽ 500 RYBNÍKŮ A RYBNÍČKŮ TVOŘÍ V SOUČASNOSTI NA TŘEBOŇSKU 16 SOUSTAV, Z NICHŽ NEJZNÁMĚJŠÍ JSOU NADĚJSKÁ A CHLUMECKÁ.

Nadějská rybniční soustava

Základy soustavy poblíž obce Frahelž položil Jakub Krčín (rybníky Naděje a Skutek) a celé dílo završil koncem 19. století Josef Šusta. Do soustavy patří rybníky Naděje, Láska, Víra, Měkký, Strakatý, Skutek, Dobrá vůle, Blaník, Rod, Horák, Fišmistr, Baštýř, Pěšák. Rybník Rod byl v r. 1990 vyhlášen přírodní rezervací.

Chlumecká rybniční soustava

Mozaika rybníků mezi obcemi Lutová a Chlum u Třeboně, kterou v důmyslnou soustavu propojil Mikuláš Rutard. Některé rybníky byly založeny před Rutardovým příchodem, sám přispěl stavbou Kanclíře, Nového Hospodáře a Nového Jezera, Kuklou či Vizírem. Vizír je od r. 1987 vyhlášen národní přírodní památkou.

System rybniční soustavy na Třeboňsku byl nominován jako „Třeboňské rybníkářské dědictví“ do seznamu světového dědictví UNESCO. V r. 2002 byla „Rožmberská rybniční soustava“ (rybníky Rožmberk a Svět, Stará a Nová řeka, Zlatá stoka) vyhlášena národní kulturní památkou.

NAVŠTIVTE NÁS...

Dům Štěpánka Netolického

V Domě Štěpánka Netolického je zřízeno návštěvní centrum a stálá interaktivní vzdělávací expozice, která je věnována **Třeboňskému rybníkářskému dědictví** a osobnosti rybníkáře a stavitele Štěpánka Netolického. Kromě stálé expozice nabízí dům Štěpánka Netolického jedinečné galerijní prostory, které se využívají především ke krátkodobým výstavám. Konají se zde také přednášky, tvůrčí dílny, workshopy a různé kulturní akce.

★ Dům Š. Netolického, Masarykovo nám. 89/I, 379 01 Třeboň
✉ e-mail: dum.stepanka.netolickeho@mesto-trebon.cz
☎ telefon: 380 130 004, 702 168 620

www.mesto-trebon.cz

Dům přírody Třeboňska

V návštěvní středisku CHKO Třeboňsko, které najdete v areálu zámku, vám poskytneme informace o přírodě, naučných stezkách a zajímavostech Třeboňska. Ve stálé expozici „**Krajina a lidé**“ nahlédnete do historie třeboňské přírody a krajiny, můžete vyzkoušet zábavné naučné aktivity pro celou rodinu a shlédnout filmy **Rok v krajině mokřadů** nebo **Rybářův den**.

★ Zámek 110, 379 01 Třeboň
✉ e-mail: dum.prirody@mesto-trebon.cz
☎ telefon: 384 724 912, 601 330 960

www.dumprirody.cz/dum-prirody-trebonska

Rybníkářské dědictví na Třeboňsku

Krajinou Třeboňska kráčel čas mokřými šlépějemi...

Zůstaly vtištěny v místních názvech Na blatech, Za rybníčkem, V Mokřinách, Široké blato, V stokách či Na močidle. Krajinu prozářily zrcadly nesčetných rybníků a rybníčků.

Rožmberk nechtěl být zván králem mezi třeboňskými rybníky, po jeho boku ať se pyšní velikáni Horusický, Velký Tisý, Záblatský, Staňkovský, Velká Holná či Svět.

Jak malebně znějí uším názvy rybníků jako Naděje, Láska, Víra a Dobrá vůle, jak potěší Slavíček, Kvíčadlo, Sýkorka, Okřínek či Sedmilhář. Inspirací k vymýšlení příběhů nabízejí jména jako Skopaný, Panenský, Závistivý, Podřezaný, Strakatý, Nesvorný či Křtěný. Tajuplně nám znějí jména rybníků Vulsí, Sax, Xerr, Verfle či Kypa. Ostrov Naxos bychom také hledali nejspíš jinde, než na rybníku Velká Holná.

Krčínův rybník Svět byl původně zván Nevděk pro nemalé potíže spojené s jeho stavbou. Rybník Ruda byl založen v místě, kde se zpracovávala železná ruda, jeho soused Jamský zatopil jámy po její těžbě. Voda ze Stupského rybníka poháněla stoupu k drčení kůry na tříslu pro potřeby třeboňské koželužny. Rybník Potěšil odráží spokojenost lužnických občanů s přiděleným právem síci v jeho výtopě trávu.

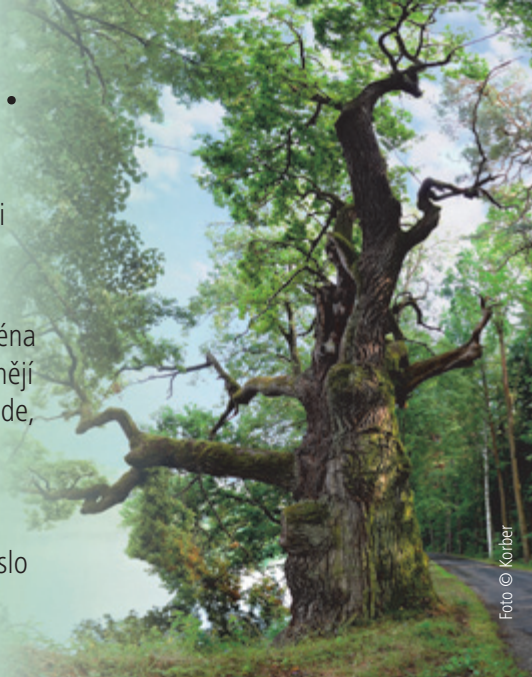

Foto © Kofber

Zlatá stoka

Unikátní technické vodní dílo navrhl a z větší části realizoval Štěpánek Netolický. Úsek budoucí Zlaté stoky ovšem existoval již ve 14. století, kdy byla korytem vedena voda z Lužnice k pohánění kol Opatovického mlýna a k plavení dříví. R. 1506 představil Štěpánek vladaři na Třeboni plán na výstavbu umělé stoky, která by rybníky napájela „živou“ (okysličenou) vodou z řeky Lužnice. Stavba započala v r. 1508 a trvala deset let. Štěpánkův plán dokončil jeho nástupce Jakub Krčín.

Stoka přinesla Rožmberkům velké bohatství. Zvýšila výnosy z rybníčního hospodářství, sloužila k pohonu pil, mlýnů a koželužen, plavilo se po ní palivové dříví. Právem dostala pojmenování „Zlatá“, které se udrželo dodnes.

Na 45 km dlouhém toku Zlaté stoky je výškový rozdíl asi 30 m, tj. 0,7 m na 1 km. Zlatá stoka odbočuje z řeky Lužnice u obce Majdalena blízko jezu Pilař a vrací se do ní pod Veselím nad Lužnicí.

Foto © M. Pech, p. Procházková

Rybník Rožmberk

„...A již zítra rybník nový Rožmberský zakládati budu, vesele a beze všeho strachu“, napsal 10. května 1584 rožmberský regent Jakub Krčín. Netušil, že stavba největšího českého rybníka s vodní plochou téměř **500 ha** vesele

a bez problémů probíhat nebude. Než byl rybník v r. 1590 napuštěn, vysloužil si Krčín za své kruté zacházení s lidmi na stavbě tolik nenávisti, že jako voda z rybníků přetekla i do řady pověstí. Nejznámější z nich líčí Krčina oděného v černý hábit, jak se žhnoucíma očima projíždí za bouřlivých nocí s kocouřím spřežením hráz Rožmberka a touží nalézt klid a pokoj po smrti.

Se zřízením rybníka současně probíhala stavba 13 km dlouhého umělého vodního kanálu **Nové řeky**. Její tok odvádí velké vody z řeky Lužnice do Nežárky a chrání tak při povodních hráz Rožmberka před protržením.

Výtopa Rožmberka je od r. 1994 přírodní rezervací.

Krčínovou stavbou rybníka Rožmberk a Nové řeky bylo r. 1590 završeno vel-

kolepé rybníční dílo, z jehož dědictví čerpáme dodnes. Odchodem Krčina na Sedlčansko a vymřením rodu Rožmberků nastává soumrak třeboňského rybníkářství, k jehož renesanci dochází až ve 2. pol. 19. století zásluhou Josefa Šusty, ředitele schwarzenberského velkostatku a zakladatele moderního způsobu chovu ryb.

Tradiční způsoby obhospodařování nevedly ke zničení přírodních hodnot, ale k harmonickému skloubení lidské činnosti s přírodou Třeboňska. Rybníky mají v krajině mnoho funkcí – slouží k chovu ryb, zadržují značné množství vody a příznivě ovlivňují podnebí oblasti i průběh povodní. Nedocenitelný je však jejich význam pro zachování velkého množství rostlinných a živočišných druhů, neboť jsou jejich nenahraditelným životním prostředím. Nejznámější a nejstarší rezervací (od r. 1957), chránící typický rybníční ekosystém Třeboňska, je NPR Velký a Malý Tisý.

Foto © M. Vavere, www.ze-vzdachu.cz

Rybníky, rybníkářství a rybníční hospodářství neodmyslitelně k Třeboňsku patří již několik staletí. První rybníky (původně nazývané stavy) byly zakládány ve 2. polovině 14. století, jako nejstarší jsou uváděny Dvořiště a Bošilec. Zlatá éra rybníkářství přichází v 16. století spolu se jmény Štěpánek Netolický, Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan a Mikuláš Rutard z Malešova.

Štěpánek Netolický (asi 1460-1539)

Původně lesní adjunkt ve službách Rožmberků, později stavitel a významný rybníkář na třeboňském panství. S jeho jménem se pojí rybníky Opatovický, Káňov či Horusický, ale věhlasu dosáhl stavbou Zlaté stoky. Jeho rybníky neoslňovaly velikostí a mohutností hrází, ale kvalitami. Štěpánka připomíná pamětní deska na domě č. p. 89 na třeboňském náměstí.

Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan (1535-1604)

„Cokoli konáš, konej moudře a hled' na konec“, říkával snad nejznámější rybníkář, regent rožmberských panství, který ve svém znaku nosil kapra, štika a kupodivu papouška. S jeho jménem jsou spojeny stavby rybníků Svět, Spolský, Potěšil, Naděje, Skutek, ale především největší rybník v Čechách – Rožmberk. Jeho rybníky ohromují i dnes svojí velikostí, ale tenkrát si za ně Krčín vysloužil podezření ze spolčení s čertem. V Třeboni je Krčín připomínán deskou na domě č. p. 114 v Krčínově ulici a jeho socha shlíží z kamenného podstavce na hrází rybníka Svět.

Mikuláš Rutard z Malešova (? – po 1576)

Do tajů rybníkářského řemesla byl zasvěcen Štěpánkem Netolickým, z rožmberských služeb vyštván regentem Krčínem. Své rybníky stavěl převážně na Chlumecku a v okolí Lutové ve službách majitelů chlumeckého panství Krajčů z Krajku. Rutardovým prvním rybníkem byl Kanclíř, rekordmanem se stal rybník Staňkovský (nejhlubší rybník v ČR, zadržuje větší množství vody než Krčínův Rožmberk). Zřízením rybníka Hejtman završil své unikátní dílo – Chlumeckou rybníční soustavu.

Kresby: Radomír Postl

Štěpánek Netolický

Jakub Krčín

Mikuláš Rutard